

Blackmetalová psycholožka píše romány

Spisovatelka Iva Hadj Moussa vstoupila na literární kolbiště roku 2020. Bylo jí čtyřicet a měla za sebou 32 let tréninku s psaným slovem. Když nakladatelství Host chystalo na rok 2022 k vydání její román „Havířovina“, napsal šéfredaktor Hosta Miroslav Balaščík v soukromé zprávě: „Jseš fakt čím dál tím lepší.“ Iva Hadj Moussa letí českou literaturou jako kytarový riff. Její příběhy podávané bez obalu naznačují, že je svým způsobem i barbarka, proto ji časopis Barbar nemůže minout.

TEXT: JOSEF MUSIL

FOTO: MILAN HAVLÍK

Pochází z Božetic na Písecku, bydlí v Praze. Když jsem za ní jel vlakem z Tábora, četl jsem si její román „Démon ze sídliště“ z roku 2021 o metalákově právě proto, že se odehrává v Táboře. V duchu jsem si říkal, jakou asi má autorka osobnost, když se umí vtělit do pubertáka, prokazuje důvěrnou znalost fanoušků metalu a nebojí se popisu intimít. Z anotace jsem se dozvěděl, že vystudovala psychologii. Je bezprostřední? Nekonformní? Ano, je taková. Otevírá dveře: „Ahoj, já jsem Iva,“ – „Já jsem Pepa,“ – „Tady máš kafe, ptej se. A nemusíš spisovně.“

Dík. Mám rozečtenýho „Démona“, začal bych metallem. Předpokládám, že ho posloucháš. Teda kromě nu-metalu, protože to je trapárna. Správně! Ten neposlouchám. Ty jsi taky metalák?

Ne, já jsem jazzman. Ellington řek, že jsou jen dva druhy hudby: dobrá a špatná. Co jsem si zatím poslechl z metalu, platí to tam taky. Já vyznávám black metal a příbuzný styly. Asi před osmi lety mě k blackmetalů přivedl můj manžel. Do té doby – asi od třinácti let – jsem poslouchala hard rock typu AC/DC, Led Zeppelin. Díky metalu se mi otevřel zajímavý svět. Nejen muziky, ale celý tý komunitě kolem něj. Už jenom fenomén metalový vesty se všema nášivkami, to je vlastně disciplína.

Někdo by namítl, že je to pozérství. Ale krásný. Třeba můj kamarád by sebou švihnul, kdyby se vedle něj objevil někdo s nápisem Linkin Park. To je kluk jako vystřižený z jednoho kresleného vtipu, kde metalák

potká nafintěnou dámičku, která má na sobě tričko z v HáeMka s nápisem Slayer, protože jí to přišlo trendy, a metalák na ni spustí: „Abys mohla tohle tričko nosit, tak vyjmenuj aspoň tři zásadní alba týchle kapely!“

Drsnák.

Je to póza. Ale z psychologického hlediska přínosná. Každý přemýšlivý člověk občas nechce přijmout, co mu diktuje společnost, ale prostě musí, aby v ní moh existovat. Známe lidi, kterým z toho hráblo. Ale metalácká póza i s celou její estetikou je jako protijed. Aspoň na tu chvíli, kterou si užíváš se stejně naladěnýma lidma. A to pak pomůže, když se musíš vrátit do všedního života. Dojedl si na festák Brutal Assault v Josefově a dej se s těma drsnákama do řeči. Lékař, kuchař, skladník, právník. Neuvěřitelně pestřej průřez společnosti. Všichni podvědomě vědí, proč se tam klátěj v metalovejch hadrech. Velká část z nich jsou vegetariáni, protože jsou citliví vůči živým tvorům. Jsou to křehké duše a metalová estetika jim dává ochranu i nadhled. Proto na lidi, který o nich nic nevědí, působěj jako démoni.

Tvůj „Démon ze sídliště“ předloni zabodoval. Proč je jeho hlavním hrdinou šestnáctiletý vejrosteček?

Takovýho týpka jsem viděla na festáku. Pařil s partou vrstevníků.

Takže jsi s nima dělala rozhovory, abys měla věrohodný reality pro příběh?

Ne, jen jsem po nich pokukovala a nechala na →



→ sebe působit energii jejich party. Představila jsem si, čím asi žijou a proč v šestnácti poslouchej právě metal. Najednou mi naskočilo úvodní téma: I mladej metalák se může ocitnout na svatbě. Příběh tohoto týpka začne v kostele, když se vdává jeho ségra. Vznikla čtyřstránková povídka. Pak jsem si řekla, že by se to dalo rozvinout na román. Stačilo mi na něj čtvrt roku, kapitoly rostly před očima. Každý den jsem se těšila, co budu psát zejtra. To je pro mě dobrý znamení, že má smysl dělat na takovém textu.

Jak jsi se vcítovala do postav, který jsou o víc než generaci mladší než ty a navíc mají jiný pohlaví?

Úplně jsem se potopila do svého dospívání. Šestnáct let – to je vzdor a vyhranění se, ať už vůči rodičům, nebo učitelům. Poměrování s autoritama, touha po vlastní identitě. Intenzivní prožitky, pozérství, okázalej nezájem nebo zájem, podle toho, co ti připadá důležitý. Takovou kritickou dobu jsem měla i já. Moji rodiče jsou pro mě nejhodnější lidi na světě, ale v tomhle věku jsem je taky jaksi nesnášela. S odstupem se ti to zdá směšný, že jsi bojoval proti neexistujícímu nepříteli nebo ses upnul k nějaký zbytečnosti, ale myslím, že je to zdravý a není to ztracený čas. Člověk by si tím měl projít.

Tomu rozumím. Ale co ty sexuální pasáže ze života mladých mužů? To je odposlouchaný?

Ne, to je moje verze. Vždyť mladá holka nemá prožívání tak daleko od mladýho kluka. Holky a kluci řešej totéž. Proměny svého těla i druhýho pohlaví, který chtěj zaujmout. Sex mají v hlavě všichni. Různý takový to objevování i pochybnosti o sobě, jestli budu dobrá, v případě kluků dobrej. Když jsem začala psát „Démona“, vyhrabala jsem svůj deníček, co jsem si psala od třinácti do sedmnácti. Leccos holčičího šlo docela snadno převést na to klučičí metalácký. Podívej, třeba tenhle zápis, když mi bylo sedmnáct:

/ 7. ledna 1996. V Branících jsem se opila a mluvila jsem blbosti. Ferda se se mnou rozešel. Probíhalo to asi takhle. Stála jsem u baru a bavila se s pankáčem Jardou z Vimperka. Hrozně mlaskal, ale jinak byl hrozně milý a sympatický. Něak to přišlo a začali jsme se držet za ruku. Ferda: „Je konec.“ Já: „Co blbneš?“ Ferda: „Kamarádi. Od teď jen kamarádi.“ Já: „Co jsem provedla tak hroznýho?“ Ferda: „Za chvíli se budeš držet za ruku s každým.“ Já: „Byla jsem ožralá a ty to

moc dobře víš.“ Ferda: „Nezám.“ Já: „Tak jo.“ Ferda: „Miluješ mě?“ Já: „Jo. Jenže ty o všem moc přemýšlíš.“ Ferda: „Chceš se se mnou milovat?“ Já: „Jo. Nevím.“ /

Aha, tak já už vidím převedení takovýho zápisu do mý oblíbený pasáže z tvý knížky:

/ „Když jsme u toho, nevíte, proč všechny ženský tak strašně chtěj nosit dlouhý barevný nehty?“ Chvilí jsme se na to téma bavili, ale na nic smysluplnýho jsme nepřišli. Snad jedině Drak vyrukoval se zajímavou teorií, že ženský chtěj, aby jejich ruka vypadala dobře, když někomu honí čuráka. „Ovšem v případě, že by po ní chlap chtěl, aby mu strčila ukazováček do prdele, má trochu problém,“ poznamenal Arman. /

(Iva se směje.) A nemáš oblíbenou ještě nějakou jinou pasáž?

Mám, tuhleto:

/ Podíval se do tmy. Pořád tam někdo číhá, člověk musí být ve střehu. Pokud nejseš zkurvená panda, pandy na nikoho nečíhají a ani nemají žádný nepřátele. K pandám si nikdo nedovolí ani to, aby je drezíroval a nutil jezdit na kole. Možná je panda Bůh, jen to ještě nikoho nenapadlo. /

My jsme, Ivo, zapomněli na to, že člověk v dospívání řeší taky celej svět a někdy i Boha.

Ještě že jsi to připomněl. Já už v osmý třídě psala petice proti Jaderný elektrárně Teme-lín. Taky jsem iniciovala petici proti úložišti odpadů v blízkosti Nadějkova. Miluju přírodu, nesnáším rasismus a románovej hrdina Šimon to má taky tak. Tohle mi z dospívání zůstalo na celej život a jsem za to ráda.

Jak bysme mohli stručně vyjádřit, o co v knize „Démon ze sídliště“ jde?

Metalák Šimon žije v rodině, ve který jsou problémy. Za některý ale může on sám, jen to neví. Hraje si na drsňáka, a najednou on a jeho kamarádi potkají špatnýho člověka a život se jim obrátí naruby. Šimon musí začít bojovat, ale ve skutečnosti bojuje hlavně sám se sebou. Díky tomu se pak i leccos vyřeší v jeho rodině.

Recenze na knihu byly dobrý. Nebo se vyskytla i nějaká výtka?

Já nevím, jestli to byla výtka. Jeden recenzent napsal, že kniha nemá velkolepé finále.

A jak to mělo vyvrcholit? Měli uhořet v rockovým klubu?

Začala jsem psát literaturu jen proto, že mě ve škole naučili psát. Číst jsem se totiž naučila sama v posledním roce mateřský školky. Moje o rok starší sestra chodila do první třídy a já jí strašně záviděla, že má slabikář a vystřihujou si písmenka, který si pak dávali do takovýh kapsiček. Seděla jsem vždycky u ní, když si to seřazovala. Rodiče mi v tý době kupovali časopis Sluníčko, určený pro děti ve školkách. Milovala jsem komiksovej seriál Cour a Courek, mamka mi četla texty v bublinách. A najednou jsem si je začala číst sama. To jako naši docela koukali.



To už nenapsal, a mně je to jedno. Šimon se ukotvil, srovnal si vztahy v rodině a od táty dostal modrýho fendra. Posláním týhle knížky je, že každé si má zkusit bojovat sám se sebou. Tím dospěje, bez ohledu na to, kolik mu je let. Změní se pak třeba jen maličkosti, ale přece jen něco.

Ten kritik možná myslel, že máš na sebe být jako autorka víc náročná.

Ale to já si uvědomuju. Myslím, že mojí silnou stránkou je pozorovací talent. A ten se fakt snažím prohlubovat. Nikdy nebudu přeborník v nějakým ultrasofistikovaným příběhu, který se větví, vede překvapivýma cestama, pak se spojí s něčím z minulosti a člověk si řekne: „Wow, to bych v životě nečekal.“ Tohle mi nejde, a tak se o to nesnažím. Obdivuju autory, kteří to umějí. A taky obdivuju autory, kteří dokážou napsat dobrou humor. Já sice ve svém psaní občas něco vtipnějšího mám, ale právě v tomhle bych se chtěla zlepšit.

Jsi zbytečně skromná. Uděláme test. Zkus jako spisovatelka říct něco vtipného na tohle – George Bernard Shaw prohlásil: „Spisovatel je ten, kterému nestačí knihy těch druhých.“

Na to nemusím nic vymýšlet. Mně by knihy druhých stačily. Začala jsem psát literaturu jen proto, že mě ve škole naučili psát. Číst jsem se totiž naučila sama v posledním roce mateřské školky. Moje o rok starší sestra chodila do první třídy a já jí strašně záviděla, že má slabikář a vystřihují si písmenka, který si pak dávali do takových kapsiček. Seděla jsem vždycky u ní, když si to seřazovala. Rodiče mi v té době kupovali časopis Sluníčko, určený pro děti ve školkách. Milovala jsem komiksovej seriál Cour a Courek, mamka mi četla texty v bublinách. A najednou jsem si je začala číst sama. To jako naši docela koukali. Jen mě nenapadlo, abych si písmena psala. K tomu mě donutili až v první třídě.

A kdy jsi poprvé napsala nějakou vlastní tvorbu?

V osmi letech. Začala jsem vymýšlet básničky a malé povídky o psech a koních. Už jako malá jsem je měla ráda, tak jsem to chtěla nějak vyjádřit. Ale nepočítala jsem s jejich zveřejněním.

Takže i do publikování tě někdo uvrtil?

Učitelka češtiny na základce v Sepekově, paní →

→ Vondrková. Byla jsem její oblíbenkyně a ani jsem nevěděla, že ji nějak hodně zajímá, co si píšu. A pak – bylo mi dvanáct let – se v časopise Filip, to byl časopis pro náctiletý, v rubrice tvorby čtenářů a čtenářek najednou objevila moje básnička o stromě. A u ní jméno Iva Hanzlíková. To bylo moje dívčí příjmení. Básničku poslala do redakce paní učitelka, ale neřekla mi o tom.

Jak ses cítila? Mně když vyšla první básnička v časopise, tak jsem se styděl.

Já jsem úplně rozkvetla. Paní učitelka byla vlastně moje první manažerka, protože brzy nato poslala moji slohovku do literární soutěže. Dostala jsem za ni nějakou vedlejší cenu, poslali mi knížky a k nim dopis, že se jim moje psaní moc líbí a abych určitě pokračovala. Hned jsem to letěla ukázat rodičům, všem kamarádkám, spolužákům. Myslela jsem, že se mi budou klanět. A oni řekli: „No, ale bylo by lepší, kdybys vyhrála tu hlavní, vid’? Ta vedlejší, to je takový... nic moc.“

Co ty na to?

Spadnul mi hřebínek. Ale touha po publikování zůstala. Plánovala jsem, že jednou vydám vlastní knihu. Pak v Milevských novinách vyšla moje povídka – opět ji tam poslala paní učitelka – a já upravila svůj plán. Nejen že vydám knihu, ale stanu se novinářkou, protože novinářům vycházejí články v každém čísle jejich novin. Už jsem věděla, o čem budu psát. V té době se v jednom kuse řešila ozonová vrstva a freony. Strašně mě to zneklidňovalo a v osmý třídě už jsem byla radikální ekoložka. Kdyby tenkrát byly ekoakce jako dneska, tak bych se přilepovala k silnici. Ale já mohla jen plánovat lavinu článků proti ničení přírody, protože jsem ještě nebyla odbornice. Dokonce mám v deníčku poznámku: „Chtěla bych se stát členkou organizace Jihočeské matky, ale ještě nejsem matkou...“

Ty jo, u tohohle bych se tak rád zdržel, ale už musíme pospíšet k velkolepému finále. Co jsi pro splnění plánu dělala?

Studovala jsem Střední odbornou školu pro ochranu a tvorbu životního prostředí ve Veselí nad Lužnicí. Jenomže mě utlumila deprese ze samoty na intru. Zažila jsem tam i lehce šikanu a hlavně se mi stýskalo po rodičích. Literární ambice zmizely, pak jsem si přestala psát i deník. Zůstal jen plán stát se redaktorkou. Občanskou výchovu nás učila skvělá mla-

dá učitelka, která úžasně vyprávěla o psychologii. Začalo mě to zajímat. V jejím podání byla psychologie jako nekonečný vesmír, kde se dá pořád něco objevovat. Po maturitě jsem šla studovat do Brna na Masarykovu univerzitu žurnalistiku v kombinaci s oborem psychologie. O prázdninách jsem si zkusila brigádu v okresních novinách, líbilo se mi to, ale nechtěla jsem to mít jako profesi.

Ivo, nenapínej. Jak ses vrátila k tvůrčímu psaní?

Po vysoké škole jsem se rozhodla tvořivě pracovat v oblasti psychologie. Jenže poměry ve dvou psychologických poradnách mě utvrdily, že tam jde jen o vyplňování dotazníků. Pak jsem byla čtyři roky zaměstnaná v Centru dopravního výzkumu v Brně. Měla jsem na starost dopravní psychologii. Jo, dobrý, ale zase to nebylo tvůrčí. V Brně jsem se vdala, po roce rozvedla, dítě jsme neměli.

Když něco končí, něco jiného začíná. Otřepaná fráze, ale –

– ale já nový začátek chtěla. Být už spokojená v životě i v práci. Cítila jsem, že když si dobře zařídím jedno z toho, to druhý časem přijde. Začala jsem prací. Vždycky jsem měla ráda reklamy a napadlo mě, že mám dost fantazie na to, abych je mohla tvořit a žít s tím. Napsala jsem do třech pražských reklam, že bych tam chtěla pracovat. Z jedny se mi ozvali. Snad pomohlo to, že jsem do životopisu uvedla, že mám vystudovanou psychologii. Zadali mi na zkoušku vymyslet rozhlasový spot na čokoládu. Pak mi oznámili: „Můžete nastoupit.“ Přestěhovala jsem se do Prahy a zakotvila v ní.

Jak dlouho jsi v Praze čekala na setkání se správným partnerem?

Spíš bych řekla, na kolik to tam bylo pokusů. První pokus nevyšel, ale narodil se díky němu můj syn Toník. Mám ho s jeho otcem ve střídavé péči. Při Toníkovi jsem znovu začala psát. Na mateřský na to byl čas. Stříhla jsem si oddychově několik dívčích románek. Vyšly knižně, ale díru do světa neudělaly. Dneska už je se mnou spojuje málokdo, protože jsem je podepsala příjmením z prvního manželství – Macků. Druhej partnerskej pokus v Praze byl už správně a proměnili jsme ho v manželství. Můj muž Radouane Hadj Moussa má českou maminku a měl alžírského tatínka. Polovičného Afričana by v něm ale nikdo nehledal.

Já jsem úplně rozkvetla. Paní učitelka byla vlastně moje první manažerka, protože brzy nato poslala moji slohovku do literární soutěže. Dostala jsem za ni nějakou vedlejší cenu, poslali mi knížky a k nim dopis, že se jim moje psaní moc líbí a abych určitě pokračovala. Hned jsem to letěla ukázat rodičům, všem kamarádkám, spolužákům. Myslela jsem, že se mi budou klanět. A oni řekli: „No, ale bylo by lepší, kdybys vyhrála tu hlavní, vid’? Ta vedlejší, to je takový... nic moc.“

”



Po otci pochází z národa Kabylů, jeho příslušníci mají světlou pleť. Radouane byl v Alžíru jen první čtyři roky svého života, pak už ho v Čechách vychovávala maminka. Takže je to Čech jak poleno a přived mě k blackmetal.

A kdo tě přivedl do takzvaný vysoký literatury?

To bylo víc lidí, ale nezvládli bysme je tu vyjmenovat a popsat jejich přínos v mém životě. Všichni byli důležitý a jsem jim vděčná. Jakmile jsi mezi svýma, v mém případě tvořivýma, tak už si tě všimnou, hoděj ti nabídku. Ale musíš tomu pořád jít naproti svojí tvorbou. Jako copywriterka, nebo jednoduše řečeno textařka, musím umět napsat klientovi text podle jeho představ. Ale taky podle záměru agentury a ještě se svým tvůrčím vkladem. To je víc než kurz tvůrčího psaní. Naučíš se při tom i snášet kritiku, protože ta tu provází celý proces. Snad už tu práci umím, už jsem si v tomhle oboru mohla dovolit přejít z větší části na „volnou nohu“. Zato ve svý nový etapě literární tvorby, kterou podepisuju Iva Hadj Moussa, jsem naprosto svobodná. Zároveň mám ty zkušenosti, který jsem načerpala

v práci textařky. A nadhled. Takže jsem se nehroutila, že redaktorka, která fandila rukopisu mého románu „Šalina do stanice touha“, ho neprosadila v nakladatelství, kde pracovala. Ona stejně brzy přešla do jiný redakce a tam pomohla k vydání mojí knížky povídek, zatímco „Šalinu“ vydalo nakladatelství Host.

To je dobrá literární adresa.

Hostu nevdaly tehdejší rozpaky kritiků a nabídli mi vydat další knížku. Proto u nich vyšel „Démon ze sídliště“. A loni v listopadu moje dosavadní novinka – „Havířovina“.

Můžeš ji na závěr představit?

Je to z mé řady knížek první, která nemá humorný prvky, i když tam některý postavy občas řeknou něco vtipnýho. Její téma je na to až moc vážný. Neúspěšná spisovatelka, který ztroskotal osobní i pracovní život, se vrátí na vesnici bydlet ke svým rodičům. Zaujme ji prokletý dům, ve kterým nikdo nechce bydlet, protože se všem jeho majitelům něco špatnýho stalo. Spisovatelka se toho tématu chytne jako možností napsat komerčně úspěšnou věc. Obchází vesničany, vyzvídá a zaplítá se do →

špatných mezilidských vztahů. Objeví letitý zlo i trestný činy, který nikdo nepotrestal, proto se znásobujou do dalšího zla. Týká se to taky domácího násilí a sexuálního obtěžování. Na tý vesnici se o tom jakoby nesluší mluvit, natož to hlásit. Ale naše spisovatelka není taková frajerka, aby došla na policii a přiměla lidi ke svědectví. Na konci románu se zdá, že ten svůj bestseller nedokončí. Sama se navíc dozví tajemství, který by měla oznámit policii právě ona.

A já jsem z „Havířoviny“ vybral malou ukázkou:

„Měla by sis ty modřiny aspoň fotit.“ „Neboj. To já si zase fotím. A von mi to pak zase pěkně promaže, když mi čas vod času vleze do mobilu. Takže co. Nasrat.“ „Dano, to je příšerný,“ hlesnu. V páteři mě nepříjemně zasvrbí. Dana vztekle hodí mokrej hard stranou, až to mlaskne. „Příšerný? Jsou přece i jiný věci, co jsou příšerný. Možná je lepší mít dvě zdravý děcka, bydlet v pěkným baráku a mít práci, i když nic moc, a chlapa, i když nic moc, než...“ /

Ivo, nám se asi povedlo to velkolepé finále.

Ale nemohli bysme přece jen udělat ještě jeden konec, ne tak vážnej?“

Ale jo. Já jsem na zkrácenej úvazek nastoupila do psychologický poradny pro děti a mládež. Kvůli době covidu trpí spousta mladých lidí psychickýma potížema, ale je málo odborníků. Proto jsem do toho šla. Tentokrát mi takový zaměstnání dává smysl, protože nevyplňuju do-
tazníky, ale věnuju se přímo terapii. Jednou mi tam přišla holka – hned jsem ji odhadla právě na black metal. Říkala mi, že jí nikdo nerozumí, rodiče si o ní myslí, že je satanistka. „Vy mě taky odsoudíte,“ vybalila na mě. Tak jsem si vyhrnula mikinu a pod ní vykouklo triko s blackmetalovým logem. Ona vykulila oči, byl to hezkej odbourávač napětí. Potom mě napadlo, že problémy nemají jen mladí metaláci, ale i ti stárnoucí, jenže ti se na rozdíl od mladých styděj jít k psychologovi. A tak jsem pro ně začala psát humoristicko-terapeutickej román s pracovním názvem „Heavy Souls“ a s podtitulem „Může metal vyřešit krizi stárnoucích bílých mužů?“ !